

Introduktion til grønne indkøb

Grønne indkøb

Miljøet bliver mere og mere forurennet, og det er tydeligt at affaldsmængderne bliver større og større. Årsagen er, at der i stort set alle samfund er en stigning i forbruget. Når forbrugsvarerne produceres kan det ikke undgå at forurene, og når de er udtjent, tager de enten plads op på dumpen eller giver anledning til andre typer af miljøbelastninger.

Hjemmestyret og kommunerne står for en stor del af forbruget. Det er derfor oplagt, at myndighederne går forrest i bestræbelserne for at anskaffe produkter, der belaster miljøet mindst muligt ("køber grønt"). Endvidere kan efterspørgslen efter mere miljøvenlige produkter have en afsmittende virkning hos både det private erhvervsliv og hos befolkningen.

Hvorfor & Hvordan?

Det mest miljøvenlige produkt er det, der ikke bliver købt! Det lyder lidt firkantet, men er i visse tilfælde en reel mulighed. I dag kan man f.eks. få et kontorapparat, der både fungerer som printer, kopimaskine og telefax. Du kan således ofte nøjes med et enkelt produkt i stedet for tre, men du skal naturligvis nøje overveje brugernes kopierings- og printningsbehov.

Det er en god ide at tale med dine kollegaer om, hvad det reelle behov er, inden du køber et produkt, så du undgår fejkøb. Det er for eksempel en god ide at købe en computer, der har større kapacitet end de nuværende versioner af et program kræver. Dermed undgår du at udskifte computeren, hvis en opdatering af vigtige programmer stiller øgede krav. Det samme er tilfældet med møbler og tekstiler, der hurtigt bliver slidte og grimme, hvis de er af dårlig kvalitet. I alle de ovenstående tilfælde spares der ressourcer, energi og penge, hvis man tænker sig godt om, inden indkøbet overhovedet startes.

Du kan købe grønt på to måder. Den ene måde er at bruge de synlige signaler, som sendes ud fra produkterne i form af forskellige miljø- og energimærker. De bedste miljø- og energimærker beskrives i de følgende afsnit, hvor der også er en oversigt over de logoer, som du kan finde på de produkter, der lever op til kriterierne. Den anden måde er at finde information om produkternes miljøforhold ved at spørge sig frem. Der er udarbejdet nogle miljøvejledninger, der fortæller hvilke spørgsmål, der er mest relevante at stille, hvis du vil vide mere om produkternes miljøforhold.

Værktøjer

Miljø- og sundhedsmærker

De mest anvendelige og kendte signaler er det nordiske miljømærke Svanen og det europæiske miljømærke Blomsten, som begge findes på en lang række produkter. På www.ecolabel.dk kan du se en oversigt over hvilke produkter, der kan få mærkerne. Køber du et produkt med et af de to mærker, vil det altid være et grønt indkøb. Produkter der er mærket med Svanen eller Blomsten opfylder skrappe miljø-, energi- og funktionsmæssige krav. Derfor vil de altid være at foretrække frem for produkter med de øvrige mærker præsenteret nedenfor.

Introduktion til grønne indkøb

Kravene i Svanen og Blomsten er fastsat ud fra at den bedste tredjedel af produkterne på markedet kan opfylde kravene.

Der findes dog ikke kriterier for miljømærkning for alle produkttyper, og det er heller ikke sikkert, at du kan finde et miljømærket produkt i butikken, selvom der findes kriterier for tildeling af mærket for det pågældende produkt.

Nedenfor er angivet et logo samt en beskrivelse af nogle af de mest almindelige miljømærker.

Svanemærket viser, at varen er blandt de mindst miljøbelastende i den pågældende varegruppe, set over hele livsforløbet.

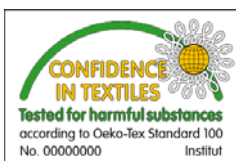
EU's miljømærke Blomsten gives ligesom Svanen til de mindst miljøbelastende varer i en given varegruppe, set over hele livsforløbet.

TCO-mærket er et svensk mærke der kan tildeles en række produkttyper indenfor kontorelektronik og kontormøbler. Det sikrer, at produkterne dels lever op til kravene i Energy Star (se nedenfor), dels lever op til arbejdsmiljøkrav med hensyn til for eksempel støj, ergonomi og stråling.

FSC (Forest Stewardship Council) er et ligeværdigt samarbejde mellem forskellige skovinteresser, der er blevet enige om retningslinier for bæredygtig skovdrift der respekterer økonomiske, sociale samt naturmæssige interesser.

Øko-tex mærket findes på tekstiler såsom tøj, håndklæder og sengetøj. For at opnå mærket skal producenten dokumentere, at produktet ikke indeholder kemiske stoffer, der kan skade helbredet. For eksempel må tekstiler der bærer Øko-tex mærket ikke indeholde rester af bekæmpelsesmidler eller allergi- og kræft-fremkaldende farvestoffer. Øko-Tex mærket er ikke så "grønt" et mærke som miljømærkerne Svanen og Blomsten, men til gengæld er der mange produkter, der bærer mærket, hvilket gør det nemmere at finde et produkt med mærket.

Energimærker

Et andet brugbart signal er energimærker. Der findes flere forskellige energimærkningsordninger, hvoraf nogle er obligatoriske og andre er frivillige.

Energimærkning af hårde hvidevarer er obligatorisk i EU, og det er typisk de samme produkter, som findes på det grønlandske marked. Derimod er energimærkning af forbrugerelektronik som computere, printere, TV, video, DVD mv. frivillig.

Introduktion til grønne indkøb

Når man tager produkternes elforbrug i deres levetid med i beregningerne af de samlede omkostninger, viser det sig som oftest, at de mindst energiforbrugende produkter er de billigste i det lange løb. Derved sparer man både energi og penge ved at købe et godt produkt.

Nedenfor er angivet et logo samt en beskrivelse af nogle af de mest almindelig energimærker.

EU's energimærkningsordning for el-apparater, placerer apparaterne på en skala fra A-G, hvor A er de mest energirigtige. Ordningen er obligatorisk for køle- og fryseskabe, opvaskemaskiner, vaskemaskiner, tørretumblere og lyskilder.

Energipilen (GEEA) er et internationalt samarbejde om at registrere og mærke energieffektive apparater. Ordningen er frivillig og omfatter primært forbrugerelektronik (TV, video, audio m.v.) og kontorudstyr. Produkter der har mærket sparer energi ved at 'gå i spare-funktion', eller helt slukke, hvis det ikke bliver brugt. Energipilen stiller generelt lidt større krav end Energy Star (se nedenfor).

I Danmark ses **Energy Star** mærket mest på computere og computerskærme, men i USA gives mærket til flere forskellige elektroniske produkter. Energy Star mærkede produkter sparer energi ved at 'gå i spare-funktion', eller helt slukke, hvis produktet ikke bliver brugt. Energy Star stiller mindre skrappe krav end Energipilen, men anvendes i højere grad af producenterne, da det er et mere kendt mærke.

Øvrige mærker

Udover miljø- og energimærkerne kan man støde på andre mærker når man køber ind. Nedenfor er angivet en oversigt over nogle af disse mærker samt deres betydning.

Pilene i en trekant med et nummer indeni (f.eks. 01 eller 1) angiver hvilken materiale der er anvendt. For plast findes der 7 numre, som står for forskellige plasttyper – evt. anføres plasttypen i en af de nævnte forkortelser.

- PET (01) – polyethylen terephthalat
- PE (02 eller 04) – polyethylen
- PVC (03) – polyvinylchlorid
- PP (05) – polypropylen
- PS (06) – polystyren
- Øvrige plastmærker (07)

Især plasten PVC (03) belaster miljøet, og bør derfor ikke anvendes til emballage. Alle andre plasttyper belaster ikke miljøet i særlig grad, og kan derfor fint anvendes som emballage.

Introduktion til grønne indkøb

Möbius-løkken er et af de mest anvendte genbrugsmærker. Möbius-løkken kan anvendes på forskellig vis. Den kan både anvendes til at signalere genanvendelighed, og at det pågældende produkt/emballage er produceret af genanvendt materiale. Hvis den angiver at det pågældende produkt eller emballage (allerede) er baseret på genanvendt materiale skal %-andelen angives.

VAREFAKTA-mærket giver forbrugere nødvendige, tilstrækkelige og kontrollerede oplysninger, der nemt kan sammenlignes. Mærket fortæller ikke noget om de miljø- eller sundhedsmæssige egenskaber, men angiver at indholdet i produktet stemmer overens med deklarationen.

Grüne Punkt er **IKKE** et miljø-/energimærke, men viser kun at der er betalt emballageafgift i Tyskland. Der er altså ingen miljømæssig fordel ved at vælge produkter med dette mærke i Grønland.

CE-mærket er **IKKE** et miljø-/energimærke, men viser kun at det pågældende produkt er i overensstemmelse med en harmoniseret standard eller en europæisk teknisk godkendelse. Med et CE-mærke garanterer fabrikanten at produktet er lovligt markedsført, og at alle myndighedskrav, der er dækket af EU-direktiver, er opfyldt. CE-mærket siger altså **INTET** om produktets miljø- og energiforhold.

Miljøvejledninger

For en række produktgrupper er der udarbejdet miljøvejledninger, der hjælper dig med de grønne indkøb. Det er nemlig kun et begrænset udvalg af produkter, der er tildelt et miljømærke.

I vejledningerne peges på de forhold, som det er vigtigt at få belyst. Der er lagt vægt på tre overordnede aspekter, nemlig "Affald", "Miljø- og sundhedsfarlige stoffer" og "Energi", fordi de tilsammen dækker de væsentligste miljøproblemer i Grønland såvel som i resten af verden.

I en miljøvejledning behandles følgende aspekter:

- Introduktionen fortæller om produktgruppen og de behov, den skal dække. Her kan der også være råd om, hvordan behovet eventuelt kan dækkes på anden måde, eller hvordan man måske kan forebygge et problem ved at vælge anderledes.
- Derefter beskrives de vigtigste miljøhensyn under overskrifterne "Affald", "Miljø- og sundhedsfarlige stoffer" og "Energi". Fokus er rettet mod kort at fortælle, hvad der gør forskellen mellem "gode" og "dårlige" produkter.
- I "Forslag til fremgangsmåde" beskrives, hvad du selv kan gøre for at købe grønt, og hvad leverandøren kan undersøge for dig. Der kan være tale om et simpelt valg af et produkt med miljømærke, men der kan også være behov for at få svar på flere spørgsmål. Spørgsmålene er udformet, så der skal svares på om et krav er opfyldt. Hvis der svares "ja" til alle spørgsmål, er der tale om et produkt uden specielle miljøbelastninger, eller

Introduktion til grønne indkøb

med andre ord et grønt produkt. Hvis der svares "nej" til et eller flere spørgsmål ved du, at der kan være miljømæssige problemer knyttet til produktet. I sådanne tilfælde kan du vælge at undersøge, om der er bedre produkter på markedet. I enkelte tilfælde vil det dog ikke være muligt at finde et produkt, der lever op til alle de stillede krav. I sådanne tilfælde er det mest fornuftigt at vælge det produkt, der opfylder flest krav i skemaet, naturligvis under forudsætning af, at produkterne er lige gode på alle andre områder, koster det samme, osv.

- Afslutningsvis beskrives det i nogle af vejledningerne, hvordan du bør følge op på indkøbene. Dette er gjort i de tilfælde, hvor det ikke er "nok" at anskaffe et miljøvenligt produkt; det skal også bruges rigtigt for at opnå den mulige miljøgevinst.

Når du har stillet dine spørgsmål, fået leverandørens svar og foretaget dit indkøb har du taget de hensyn, som du har mulighed for. Samtidigt har leverandøren fået et signal om, at det i fremtiden kan være afgørende for omsætningen, at der kan svares "ja" til alle spørgsmål, og dette sætter måske og forhåbentlig et udviklingsarbejde i gang.

Det er meningen, at det skal være nemt at købe grønt. I mange tilfælde tager det kun et øjeblik at foretage et miljørigtigt valg, mens der for andre indkøb kræves lidt mere tid til at undersøge mulighederne, specielt første gang du prøver.

Miljøstyring og miljøledelse

Udover de forskellige mærker og miljøvejledninger kan du også vælge at købe produkter fra en producent, der har indført et miljøledelsessystem som EMAS og ISO 14001. Miljøledelse er et redskab til at begrænse ressourceforbrug (f.eks. energi, vand, råstoffer) og nedsætte miljøbelastningen ved produktionsprocesser, men er ikke direkte relateret til bestemte produkter. Den systematiske miljøtilgang, der er forudsætningen for at blive miljøcertificeret, betyder dog som hovedregel, at produkterne er lavet med omtanke for miljøet.

EMAS og ISO 14001 ligner hinanden meget, dog er kravene til ekstern rapportering og registrering mest omfattende i EMAS, ligesom EMAS-forordningen indeholder krav om, hvilke miljøforhold miljøstyringssystemet som minimum skal indeholde. EMAS-certificerede virksomheder har lov til at benytte mærket til højre. Der findes ikke et logo for ISO 14001-certificerede virksomheder. Det fremgår ofte af virksomhedernes salgsmateriale, hvis de er miljøcertificerede, mens det sjældent fremgår af produktet eller dets emballage. Særligt ved større indkøb kan det derfor være en fordel at tage kontakt til virksomheden eller rekvirere information igennem leverandøren.

Hvis du vil vide mere

De miljøvejledninger, der er lavet til grønlandske indkøbere, giver en kortfattet beskrivelse af forskellige produkters miljøforhold. Grønne indkøb i Grønland er forholdsvis nyt, mens man i Danmark har arbejdet med grønne indkøb igennem en årrække. Der er derfor i Danmark udarbejdet flere miljøvejledninger med

Introduktion til grønne indkøb

tilhørende baggrundsdokumentation til indkøbere. Særligt ved større indkøb vil der være relevant at søge flere informationer her. Miljøvejledningerne er holdt i et sprog, der ikke kræver en særlig miljøfaglig viden, mens baggrundsdokumenterne er noget mere tekniske. Alle dokumenter kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk. I venstre side af skærmen klikker man på "Produkter og industri", derefter på "Renere produkter", "Offentlige grønne indkøb" og "Miljøvejledninger til offentlige indkøbere", hvor der findes en oversigt.

På hjemmesiden www.tic.dk/miljo er der et link til såkaldte faktaark om mange forskellige miljøforhold. Der findes for eksempel 1-sides beskrivelser af forskellige miljø- og produktmærker, kemikalielister, miljøledelsessystemer, grønne regnskaber og meget mere. Faktaarkene giver en præcis beskrivelse af emnet og hjælper dig til at finde gode kilder til mere viden.

Århus Amt har etableret hjemmesiden http://cold.aaa.dk/pvc/index_da.htm. Den indeholder et katalog med en oversigt over forskellige hospitalsprodukter og gængse forbrugsvarer, der er produceret i et andet plastmateriale end PVC. Kataloget kan derfor være et nyttigt redskab for dig som indkøbere, der i fremtiden vil undgå indkøb af produkter indeholdende PVC.

dk-TEKNIK ENERGI & MILJØ har for Arbejdstilsynet i Danmark udarbejdet dokumenter om arbejdsmiljørigtige indkøb af kontorinventar. De kan findes på www.teknologiportalen.dk. Øverst på skærmen klikker man på "Ydelser" derefter "Produkter og Publikationer" og "Arbejdsmiljørigtige indkøb af kontorinventar". Dokumenterne giver detaljeret information om hvilke arbejdsmiljøhensyn der er gode at tage hensyn til ved indkøb af kontorinventar.

Du kan godt risikere at støde på nogle ord, som du ikke kender. Nogle af disse er forklaret i Miljøordbogen www.miljoeordbog.dk.